

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 101 ՏՄՍՆԵՒԶԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հինգշաբթի, 11 Հունիսի

1898

Հինգշաբթի, 11 Հունիսի ՏՄՍՆԵՒԶԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 101

Տարեկան՝ 10 բաժնի, վեց ամիսը 6 բաժնի, երեք ամիսը՝ 3 բ. 50 կ.
Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 բ., հատուկ՝ 5 կ.
Բաժանորդ գրուած են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցեն՝ Тифлисъ, Редакція „Норъ-Даръ“

կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրութիւնը բաց է ամէն օր (բացի տօն օրերէն) ժամը 9-ից
մինչև 2-ը: Ցայտարարութիւններն ընդունուած են ամէն լիցունքով:
Ցայտարարութիւնները չափին՝ 2 Կ., բնկումները համար՝ կը կնայատակ:

ԳԱՐԻԻԷԼ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ԱՒԱՆԵԱՆՑԻ

Աննա Բաղդասարեան Աւանանցը երեխաների հետ, Աւան Գասպարեան Աւանանցը և Առաքել Բաղդասարեան Սողոմոնեանցը
ցաւօր սրտի յայտնելով առաջին իւր ամուսնու, երկրորդնե-
րը իրենց հօր, երրորդն իւր եղբօր և վերջինը իւր փեսայի

(1052)

2-2

ԿԱՅՏՐՈՒՅԻ ՄԱՐԻԱ ԱԼԵԿՍԱՆ-ԴՐՈՒՆԱՅԻ

Կայրերին խնամող հողաբարձութեան Կովկասի ճիւղի խորհուրդը պատիւ ունի յայտնելու ի գիտութիւն ընհանրութեան, որ ուրբաթ, յունիսի 12-ին, ցերեկուայ ժամը 2-ին, Կովկասի պ. Կառավարչապետի պալատում պէտք է տեղի ունենայ Կովկասի ճիւղի անդամներին ընդհանուր ժողովը՝ 1897 թ. հաշիւը քննելու, խորհրդի և վերատուգոյ յանձնաժողովի անդամներ ընտրելու և այլ հարցեր վճարելու համար:

(խմբ.)

2-2

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. — Մի կարիք, որ պէտք է ժամանակին լրացնել:
Առեւտրականութիւնը եւ արդիւնաբերութիւնը Անդրկովկասում:
Քրոնիկոյն. — Լուրեր:
Մեղ գրուած են. — Երևանից, Չամբախուց, Արուից, Պետրոպոլից:
Մի անխորհ փոխառութեան և վտանգների վրայ:
Թղթակցութիւններ. — Նամակ Փրանսիայից:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԵՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏԵՒԱՄԵՐ (Նորավայ)

Ըստ հետաքրքրական տղայ մըն էր ան ինծի համար: Իր դժգոյն դէմքը՝ երկար սև մազերը, անփայլ քայլերը, և խորհող ու անխորհ նայուածքը իր չխոզանակուած դեմքին վրայ անհոգ հագնուածքին հետ տարբերակ տալու տալու ինքնին մը ձգած էին վրաս: Զատ անգամներ տեսած էի զինքը քարափին վրայ, միս մինակ՝ ուր կը չպատէր մտաւորը՝ աչքերը միշտ ծովուն խոշորացող ալիքներուն վրայ սեւեւելով: Ո՛վ էր այդ պատանին: 2էի գիտելու: Անգամ մը երբ քաղաքային պարտէզը կը պտուէի, նշմարեցի որ այդ անծանօթ՝ այլ համակերպի տղան պարտէզին մէկ խուռ անկիւնը քաշուած, ձեռքը ծնոսին կը մտածէր, առանց ուշադրութիւն դարձնելու իր սե, հին ու փրթկուած երկար փողկապին՝ որուն ծայրերը բաճկունէն դուրս ելած ու կախուած էին օդին մէջ՝ բարկ հովին խաղալիկ ըլլա-

Քաղաքակ. — Գերմանիա: Անդրիա: Գերմանիա:
Խառն լուրեր:
Հեռագր. հր. —
Թեր և դէմ:
Բանասիրական. — Մերժումին հետևանքը:
Տեղեկատու:
Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 10 յունիսի 1898 թ.

ՄԻ ԿԱՐԻՔ, ՈՐ ՊԵՏԻ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱՑՆԵԼ

Թաւրիզից անդադար գտնուած է, որ Անդրկովկասի թեմի մասն է առանց առաջնորդի, այն ինչ այժմ աւելի քան կարելի է զգացուած մի բարեխղճ, գործունեայ և արթուն առաջնորդի:

Բայց միայն Անդրկովկասի թեմը չէ, որ առանց առաջնորդի է մնում, միայն Անդրկովկասի հոգևոր համայնական գործերը չեն, որ երեսի վրայ ձգուած են մնում:

Սպահանի և Հնդկաստանի թե-

լով: Իրեն նկատմամբ ունեցած հետաքրքրութիւնս կը տանջէր զիս: Ուստի անոր գէմը գտնուող ամուսնու միտ կողմը դրուած նստաբանին վրայ յոգնութիւն առնելու ձևով մը նստեցայ ու զինքը զիսեցի: Մտաւարտակէս կէս ժամ անշարժ մնաց ան իր զիրքին մէջ, մարմարեայ արձանի մը պէս, առանց շարժելու իր դէմքին մկանդները, որուն վրայ ապահովապէս վիշտն էր իր հետքերը ձգուող: Յետոյ գլուխը մեղմաբար վեր առաւ: Եւ երբ տեսաւ որ զինքը կը դիտէի, զինքնին մը պէս մարմնաւարտակէս կէս-չըջան մը ընկելով կռակը ինծի դարձուց ու անմիջապէս անհետ եղաւ լիքի ու խիտ ծառերուն ետեւ: Ըսին ինծի թէ հայրենակիցս էր ան: Այդ պարագան հետաքրքրութիւնս տակի վառեց և ուղեցի ունէ միջոցով ծանօթանալ իրեն հետ:

Ու գեկտիմբերի գիշեր մը, ժամը 10-ի միջոցին երբ ամառի քարափին կանցնէի տուն վերադառնալու համար, նորէն տեսայ այդ պատանին, որ ծովէն փչող կծու հովուն, ալիքներուն անդադար ու խորունկ խփուկին և ամպերուն ետեւ մերթ քրտնող լուսնին տակ լուռ ու մունչ կը ձեմէր դանդաղ և համաշփոթ քայլերով:

մը նոյնպէս մնում է առանց առաջնորդի և Կովկասի թեմի Մաղարատի անգլո-հնդկական բանկում թողնուած՝ կորչում են ազդին ու եկեղեցուն հասանելի մեծամեծ գումարներ: Տանողը տանում է, ուտողն ուտում է, ազդին, եկեղեցուն պատկանեալ դրոշմը տէր չունին, խլորն էլ խլում է:

Սպահանի և Հնդկաստանի թեմը միայն այն ժամանակն չլուսեցաւ, երբ Սպահանի եկեղեցու ժամկոչը ընտրեց «Պարսկաստանի և Հնդկաստանի» ներկայացուցչին կաթողիկոսական ընտրութեան համար. այնուհետեւ մուսուլմանաց արդ երկրները և այլ երկրում բնակուող հայ գաղութները իրենց եկեղեցիներով, իրենց կարիքներով:

Թողնենք Պարսկաստանը և Հնդկաստանը: Զուշուայ թեմը առաջնորդ չունի, Չամբախու թեմը նոյնպէս, Բեսարաբիայի թեմը, որ կառավարում էր մինչև օրս արժ. Յուսիկ վարդապետը և թեմը մնում էր առանց թեմակալ առաջնորդի, այժմս զրկուած է և իշխալ արժ. Յուսիկ վարդապետի հովութիւնից, քանի որ զաւարճաբոյն հաստատուած է Սիւնոգի անդամ:

Այդ կողմից բաղդասար թեմեր են Աստրախանի և Վրաստանի թեմերը, մանաւանդ վերջինս:

Այսպէս թեմերի մեծամասնութիւնը առանց հոգևոր հովիւների մնալով, դրուութիւնը աւելի բնորոշում է նրանով, որ եպիսկոպոսների էլ պակասութիւն է զգացուած:

Երբ իրեն մօտեցայ՝ լսեցի որ կ'ընէր. — Որոշեցի՞ր՝ գործադրէ, եթէ չես ուզեր անօթի ստակել:

Եւ այդ բառերը որոշք արտասանեց ան, առանց զգուշութեան որ երկու քայլ հեռուն հետեւող մը ունի, իր սրտին խորունկէն դուրս կ'ընէին, հրաբուխի խառնարանէն ժայթքող լավային պէս: Ակունքներուն մէջէն սուլունի պէս դուրս սպրդող բառերն ինքն ինք հուռաւ մը քաշեց:

Յուզուեցայ իր շեշտէն, իր հառաչէն, որոնք, անշուշտ, միայն առանձնութեան ուղեց հաղորդեց:

Երբ քովէն անցայ, լսեցի որ երկու կողմերը իրարու կը դարձնէին: Գրողար: Յուսիկն արդեօք: Գուցէ...:

Ք.

Վաղարշակ Յովակիմեան կը կոչէին այդ բարեկամ: Ինք Պօլտոյ Կիւրդիսական վարժարանը աւարտել էր և շուրջի իր չափազանց սրամտութեան ու դիւրաբանութեան կարող ուղեղին՝ աշակերտութեան գրասեղանը ձգելէն անմիջապէս յետոյ՝ տեղւոյն ազգային վարժարաններէն մէկուն ամբիոնին էր բարձրացած: Բայց հիմա ալ հաղիւ օձիկն ազատած աղքատութեան ու զրկանքի ճիրաններէն՝ կեանքի աւելի ձախող հոսանքի մը զրկու-

Հետզհետէ ի Տէր հանգեան մեր մի քանի յայտնի և անյայտ եպիսկոպոսներ, մեռաւ Կիւրեղ սրբազանը, մեռաւ Աղափիւրեան սրբազանը, մեռաւ Զամախու թեմի առաջնորդ՝ Կարապետ եպիսկոպոսը:

Կենդանի մնացած եպիսկոպոսներ թիւը շատ քիչ է. դրանցից ոմանք Սիւնոգի անդամ են, ոմանք առաջնորդութեան պաշտօն վարելու համար անյարմար են ճանաչուած, այնպէս որ թեմակալն առաջնորդութեան պաշտօն վարելու համար շատ քիչ եպիսկոպոսներ են մնում, մանաւանդ որ մի քանիսն էլ չեն համաձայնուի ընդունել այդ պաշտօնը, ինչպէս Մետրոպոլ արք. եպիսկոպոսը, որ ժամանակ չունի, զբաղուած է գիտութեամբ...

Աւելորդ է ասել, որ գնալով, հաւանական է, եպիսկոպոսների թիւը պակասի և առանց հայրի մնացող թեմերի և համայնքների թիւն աւելանայ:

Եթեմիջինը պէտք է որ ժամանակին հոգայ իւր խնամքի տակ դնուող հաւատացեալների կարիքը. պէտք է ժամանակին եպիսկոպոսութեան ատիճան տայ աւագ և երկարամեայ ծառայութեամբ յայտնի վարդապետներին և եղածների մէջ յարմարագոյնների ուղարկէ առաջնորդներից զուրկ մնացած թեմերը հովուելու:

2ի կարելի բանը հասցնել մինչև միւս ծայրը և բոլոր գործերը երեսի վրայ թողնել:

Ժուլու պարտաւորուած ըլլալով ստիպուած էր դուրս ելնել Պօլտն: Ու մտածեց որ Կովկաս գալով թեմէն պիտի կ'ընայ բան մը ընել ինքզինքը ազդեցնելու համար ժամանակ մը: Ուստի իր քիչ-շատ ունեցած ուսումին վրայ յուսադրած՝ առաւ իրեն հետ 20 տարեկան տղուն մը ամբողջ անդրադասութիւն ու ճամբայ ինկաւ դէպի Թիֆլիս: Բայց Թիֆլիս գալով քաղաքին սպայապահները շատ չափեց ան, միայն չմը, ամառ յոյսեր սեւեւալով իրեն իրեն անուշ՝ զոր տեղացիները կուտային բարեկարգար:

Դիւրեւ մը, դաւանաւ աղուր ու մեղմ լուսնիով մը պայծառացած, Գորովինոյի Պրոտպէկտի վրայ կը պատէր յորդ ամբոխին մէջ խառնուած, մտքի ծայրահեղ ու գերազգուած լլուսնով մը, երբ զգաց թէ ուսին մէկը կը դաշէր: Յանկարծ ետին դարձաւ զոպանակէ մը շարժուածի պէս:

— Ա՛, Վաղարշ, ի՞նչ չուտ մոռցար մեղի... Բարբի հա եկեր, ինչ բան ստիպեց քեզի Թիֆլիս գալու, հէ՛. դէ՛, խօսէ՛, չուտ ըլլէ՛, ըսաւ անմանօթը բառերն իրարու ետեւ չուտ չուտ թուցնելով չըթուներէն:

Վաղարշ չուտած, գրեթէ ապաշտ այս անակնկալէն՝ կ'միմայ.

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐԴԻՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳՐԱԳՈՎԿԱՍՈՒՄ

VIII.
ԱՐԴԻՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ.

Նախընթաց յօդուածում ասացինք՝ որ պղնձահանքերի արդիւնաբերութիւնը մեծ մասամբ գտնուած է եւրոպացիների ձեռքում. իսկ ներկայ այս յօդուածի մէջ կը թուենք մեզ յայտնի այն նշանաւոր պղնձահանքերը, որոնց արդիւնաբերութիւնը եւրոպացիներին է պատկանում:

1) Գետաբէկի (Գանձակի նահանգ) պղնձահանքերը երկար տարիներէց ի վեր շահագործուած է Սիւնու և Գալսիէ գերմանական յայտնի ֆիրման:

2) Ախալայի (Բորչալուի գաւառ, Թիֆլիսի նահանգ) պղնձահանքերը շահագործուած է ֆրանսիական «Les mines d'Agstala» անունը կրող մի ակցիոնեական ընկերութիւն: Այս ընկերութիւնը իւր ձեռք բերած գումար պղինձը մեծ մասամբ ծախում է Անդրկովկասի երկաթուղու վարչութեան վրայ, որը գրնում է երկաթուղու գնահատան պիտոյքների համար:

3) Սիւսի-Մաղան կողմում պղնձահանքերը (Երևանի նահանգ, Ալեքսանդրապոլի գաւառ) շահագործուած է մի ընկերութիւն, որի գլուխն է անցած, չգիտենք իրեն կառավարել, թէ իրեն ընկերութեան անգամ, Բաթումի նոտար Ա. Գրիշիլովին:

Կան նոյնպէս մի քանի պղնձահանքեր Չանգեզուրի (Գանձակի նահանգ) գաւառում, որոնց շահագործում են մի խումբ հայեր ու յոյներ:

Բաթումի մի շրջանում նոյնպէս կան պղնձահանքեր, որոնց մի քանի տարի առաջ շահագործուած էր Սալեռնի ապագանուով մի խումբից. իսկ այժմ այդ ֆիրմայի գոյութեան մասին մեզ ոչինչ յայտնի չէ:

Այդ բոլոր պղնձահանքերի արդիւնաբերութիւնը համարեան ամբողջովին հում դրուութեան մէջ արտահանուած է Անդրկովկասից, իսկ տեղական պէտքերի հա-

— Ներքեցէք, պարոն, որո՞ւ հետ խօսելու պատիւն ունիմ արդեօք...

— Օ՜հ, հա՛ չանանայիք, Սուրէնը չ'եմ ես, Սուրէնը. ձեր գիմացի տունը կը նստէինք Իճատիէ. չ'իշխեցի:

Վաղարշ ձեռքը ճակտին տարաւ ու

— Հա՛, Սուրէն 2աքըճեմնու:

— Ա՛յ, այ՛, ձիչդ ան:

— Բայց դուք երեք տարի կայ որ ան տունէն ելած էք:

— Մենք ուղղակի Թիֆլիս եկանք այն տունէն ելնելուս վերջը: Ըսէ՛ տեսնեմ, հոս ինչ գործով կը զբաղիս կոր հիմա: Իմացայ որ Պօլտոյ մէջ ուսուցչութեամբ կը պարապիս եղբը վերջին ժամանակներս: Զիչէ՛, է՛նչու հիմա հոս՝ եկար սակայն:

— Ա՛յ, ետքը, ետքը, ա՛յ հիմա շատ երկար—բարակ բան է. կը պատմեմ օր մը քեզի:

— Հոս ինչո՞վ պիտի զբաղիս հիմա: — Ես ալ չ'եմ գիտեր, եղբայր, չուտած մտայեք ես:

Եւ անխորհրդի լուռութենէ մը վերջը.

— Ա՛յ, ինչ գործ ալ ըլլայ՝ պիտի ընեմ, միայն թէ՛ կարողանամ ես գիտալիցները: Գուն գիտես որ գործին անպատիւր չ'ըլլար:

— Այ՛, բայց ասոր հետ մէկտեղ պիտի

մար պղնձէ թիթեղներ ներմուծում են գլխաւորապէս Անգլիայից:

Չնայելով որ Անգլիական պաշտօնական տարածքը, բայց և այնպէս պղնձահանքերից ստացուող, բացի պղնձից, միւս անհրաժեշտ նիւթերն էլ անգլիականացին ձեռք է բերում արտասահմանից. օրինակ համար արջաւոր: Ամենքին էլ յայտնի է որ այս վերջի տարիներում Անգլիական մի քանի տեղերում խաղողի այգիները վարակուած են միջուկու և օտարու հիւանդութիւններով, որոնց շնորհիւ Անգլիական գիւղատնտեսութեան մի նշանաւոր արդիւրը վտանգի է նկատուած: Նոյնպէս յայտնի է որ այդ հիւանդութիւնների դէմ մարտաւար, նրանց արմատախիւ անելու համար գործ են դնում արջաւոր և ծծմբաթուղի: Արջաւորը բացառապէս ստացուած է Անգլիայից, որի համար էլ իւրաքանչիւր պուղին 80 կոպէկ (ոսկի փողով) մարտ է վճարում: Միայն 1897 թուի էջից, կառավարութիւնը ի նկատի ունենալով Անգլիական գիւղատնտեսների անելանելի դրութիւնը՝ Բարձրագոյն հրաման տուաւ խաղողի հիւանդութեան դէմ մարտաւար համար գործ դրուելիք նիւթերն ու ապարանքները մարտանիւրից առանց մարտի բաց թողնել: Արջաւոր, ինչպէս վերն ասացինք, ստացուած է պղնձահանքից, սակայն Անգլիական պղնձահանքերով հարուստ լինելով հանդերձ ստիպուած է հեռու Անգլիայից ներմուծել իւր հիւանդացած վաղերի բժշկութեան դեղ—արջաւոր, և այդ սոսի այն պատճառով որ տեղացիները դեռ խաղափում են տգիտութեան խաւարի մէջ. որովհետեւ քիմիան, տեխնիկան և արհեստագիտութիւնը չեն սփռել իրենց լոյսը տղէտ անդրկովկասցիներին մէջ, որովհետեւ առեւտրականութեան և արդիւնաբերութեան մասին շատ թիւր գաղափար ունեն նրանք:

Չնայելով որ Անգլիականում կան մեծ քանակութեամբ ծծմբահանքեր, որոնց լինելուն պարզ ապացոյցներ են ծծմբային ջրերը և Ալպեյան լեռներ, այնուամենայնիւ ծծմբափոշին ներմուծում է Իտալիայից և Փարմալիայից, որի համար կըրկին մարտ է վճարում:

Բայց ի՞նչ Անգլիականում մուտք գործած լինէր առեւտրականութեան և արդիւնաբերութեան վերաբերեալ գիտելիքները, ի՞նչ անգլիականացիք հասած լինէին ինքնահանաւորութեան, կարողանային հասկանալ արդիւնաբերութեան գործի երկրի տնտեսականին նպաստելը, այն ժամանակ փոխանակ զանազան կոմիսիոներներին միջոցով Անգլիականի համար անհրաժեշտ նիւթերն արտասահմանից:

Նայելով որ գտած գործը քեզի համապատասխանէ:

Վաղաշ չափազանց ճշգրիտ տղայ՝ աղբուցեալ այս խոսակցութիւնն ու ծայրահեղ յուսահատութեամբ մը իր ցաւերն, իր վիշտը ուրիշի մը առջևը թափելու գերագոյն պէտքն զգալով՝ ըսաւ յուզումէն զողորմացող ձայնով մը:

—Սուրբն, բարեկամս, եղբայրս, ես այդ հարցով ընաւ չեմ զբաղիր կըր հիմա: Պողպատը ինչ տեսակ աշխատութեան մէջ ալ մտնէ՝ դարձեալ այնչափ շուտ չ'մաշէր, չ'փտար՝ որչափ տան մէկ անկիւնը անգործածելի մնալով: Ես չեմ կարծեր որ ոն է աշխատութեան մէջ այնչափ տանջուիմ, չարաբարում հողէպէտ, մարմնապէս՝ որչափ այս անգործութեան մէջ...

Լուսն: Այլ ուղեղը բոլորովին գրգռուած էր, աչքերը մուլթին մէջ կը կայծակտային, սիրտն աւելի ուժգին կը բաբախէր վրէտին ճնշումէն:

—Ա՛յ, փառեցնայ, այժմ, փառեցնայ այս անգործութեան մէջ. ես աչքալէս ըլլաւ էի, ըսաւ կատարողը՝ ալ չէրնալով զովից արցունքի երկու կաթիլներ՝ որոնք սահեցան իր նիւթը, ոտիկում ու դարկացած այտերն ի վար:

մանից ներմուծելու, փոխանակ իրենց փողը եւրոպացիների գրպանները լցնելու և նրանց արդիւնաբերութիւնները վաճառելու միջոցները հանդիսանալու, իրենց երկրի հարստութիւնները գիտնական ճանապարհով իրենք կըշահագործէին, կարգիւնաբերէին և բացի երկրի անհրաժեշտ պահանջները լրացնելուց, իրենց արդիւնաբերութիւնից մաս ու բաժին կըհանէին հարեան երկրներին նոյնպէս: Այդպիսով երկրի փողը, հարստութիւնը երկրի մէջ մնալուց, երկրը արեւտեսապէս բարեկաւելուց դաւ՝ հարեան երկրներում վաճառած իրենց արդիւնաբերութեան արժէքներն էլ կըվերադառնար Անգլիական:

Այսպիսի միջոցների շնորհիւ է, որ առաջադիմել է Գերմանիան: Առեւտրականութեան և արդիւնաբերութեան առաջադիմութեան շնորհիւ է, որ Գերմանիան տնտեսապէս ապահովուած է. և գերմանացիք շատ լաւ են հասկացել առեւտրականութեան և արդիւնաբերութեան գործի երկրին տուած օգուտները և այդ պատճառով էլ իւրաքանչիւր տարի շարունակում են կատարելագործել առեւտրականութեան և արդիւնաբերութեան մասնագիտութիւնները՝ ծախսելով այդ քանի վրայ ահազին գումարներ:

Արդիւնաբերութեան գործի մասնագիտութեան հետ կապուած է և արհեստագիտութիւնը, որից միանգամայն դուրկ է Անգլիականը:

Եղած արհեստաներն Անգլիականում գործ են դրւում հին-նահապետական ձևով. ժամանակի պահանջներն մասին տեղեկութիւն չունի մեր ժողովուրդը, և այդ է պատճառը, որ վաղերի հիւանդութիւնը բժշկելու համար գործ դրուող արտեալ գործիքը՝ (պուլվերիզատոր, որը կարմիր պղնձից, չուգունի և երկաթէ մասնիկներով մի գործիք է) ձեռք բերելու համար անգլիականացիք հարկադրուած են դիմելու Փրանսիայի Yil-franche (Rhon) քաղաքում գտնուած V. Vermorel ֆերմային, որը իւր հնարած այդ գործիքով միայն է ամբողջ Փրանսիայում: Վերջին 1897-ից 1900-ականներում միայն այդ գործիքից ծախուել է թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգներում մօտ 3,500 հատ:

Սակայն ի՞նչ արհեստագիտութիւնն էլ ծաղկած լինէր Անգլիականում, այն ժամանակ պուլվերիզատորներն ունենալու համար կարէր չէր լինի դիմելու Vermorel ֆերմային, այլ երկրի մէջ չլինելով այդ գործիքը, դրա համար Փրանսիա փոխադրուած մօտ 35,000 բուրլին էլ կըմնար երկրի մէջ:

Բայց տահասարակ երկրի մէջ անհրա-

ժեշտ դարձած որ նիւթի համար անգլիականացին չէ դիմում օտարներին: Այժմայ.

Յունիսի 1-ից 931-ն ղեկավարէր ընդ «Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրում եւ վճարում են 6 ր. 50 կոպէկ:

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Պետերբուրգ են տարել Գովկասեան հիւանդութիւնների մի հարուստ ժողովածու, որի մէջ գտնուում է մի շատ հազուագիտ ոսկէ ապարանջան, որ աւանդութեան նայելով՝ Թամար թագուհուն է եղել: Ժողովածուն պատկանում է պ. Վարդանանցին, որը մտադիր է ի ցոյց դնել և մի քանի՝ ներկայումս հազուագիտ՝ հիւանդութիւնների ընդօրինակումները ծախել:

Գովկասի նահանգապետներից մէկի բարձրացրած հարցի համեմատ, որ վերաբերում է գերմանական գաղութների զօրքերի տեղափոխութեան ժամանակ բռնելու չկրելուն, տեղական բարձրագոյն իշխանութիւնը բացատրել է, թէ օտարերկրեայ գաղթականներն ապուտում են հողային հարկատուութիւնից և բնական պարտադրութիւններից միայն նրանց կառավարութիւնից տրուած ժամանակաւոր արտօնութեան ընթացքում, և որովհետեւ այդպիսի արտօնեայ ժամանակամիջոցը կովկասի գաղթականներին համար արդէն անցել է, ուրեմն և նրանք պարտաւորում են միւս բնակիչների պէս՝ զօրքերի տեղափոխութեան ժամանակ սայլեր տալու:

Մեզ խնդրում են հրատարակել հետևեալը:

«Անցած մայիսի 29-ին, Գովկասի Կառավարչապետի օգնական դին. լէյտ. Քրէ. զէի բնակարանում, Կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնայի՝ կոյրերին խնամող հազարաձուլութեան Կովկասի ճիւղի խորհուրդը բաց արեց այն սուփերը, որոնցով գանձանակ էր հաւարում Թիֆլիսի օրբիդուքս Կիւրգյէնիւնում անցած «կայրերի շարքին»: Հաւարում է 41 Կիւրգյէնում 467 ր. 91 կ.:

«Ճիւղի խորհուրդն իւր պարտքն է համարում ամենախորին շնորհակալութիւն յայտնելու իշխանուհի Ռ. Բ. Բազարատին: Մուկաչովսկուն, տ. տ. Ն. Ա. Բուդակովսկուն, Ա. Պ. Գրիբոեդովային, Մ. Ի. Ջակելուն, Մ. Ն. Ջաւադովսկուն, Ա. Գ. Կուլբերգին, Մ. Ֆ. Կառուսին, Ն. Ֆ.

Վաղարշի սուպատուրող հողին վերջին ծայր աղբուած էր այս տեսակութիւնին, մահաւան չափ տխուր էր ան: Ու վշտի ճնշումին տակ ընկճուած՝ ընկերջող վերջին խօսքերէն բան մը չհասկցաւ:

Սակայն այդ տխրութիւնը ամպ մըն էր միայն. հաստատակամութեան հողը շուտով վանեց ու փառասեց այդ ամպը:

—Ի՜նչ ըսիր, Սուրբն, չհասկցայ ըսածը, ըսաւ Վաղարշ շունէն նոր արթննող մարդու մը պէս:

Սուրբն կրկնեց առաջաբեր, Վաղարշ հաւանեցաւ:

—Ուրեմն տուն երթանք թէյ խմելու: Հիմա մեր տունները քեղ տեսնելով պիտի ուրախանան: Օ՛հ, երթանք:

Ու Վաղարշի թիւր մանկով երկուքը միտաբան տուն ուղղուեցան՝ լուռ, մտած-կող՝ ճամբան առանց բռն մը անդամ վրախախտելու:

Գ.

Երբորդ օրն էր որ Բագու կը գտնուէին երկու հին բարեկամները:

Իրիկուն մը, մայիսի սկզբները, անոնք երկուքն ալ կը պտուէին ծովից երկրի վրայ: Այդ ժողով բոլորովին հակապատկեր մը կը կազմէր ըստ երևոյթին: Վա-

Մարկովային, Մ. Ա. Սիվերսին, իշխ եկ. Մ. և Ել. Մ. Սուվարովսկիներն, Ն. Ն. Տրոֆիմովային, Մ. Ֆ. Փոն-Պարկուսին, Ն. Ի. Ջակրեւսկուն, Ի. Ա. Կրուպնիկովային, Ա. Ա. Պալովսկուն, Մ. Ա. Պաշկելին, Վ. Վ. Պետրովին, Կ. Ն. Ռէյտերսին, Ա. Ն. Սկվաբցովին և Ա. Գ. Տիլիստին, որոնք յանձն էին առել յիշեալ գանձանակը հաւաքելու աշխատանքը, այլ և եկեղեցիների բոլոր քահանաներին, որոնք գանձանակ են մատուցել իրենց ծովների մէջ:

Բիրի չէլաթում, բազուկի վաճառական Վիշաու Նաւթարդիւնարանում № 27 նաւթահորը շարունակում է անընդհատ խփել օրական 100,000 պուղ: Այս նաւթարդիւնարանում ներկայումս ահազին քանակութեամբ (մինչև 30 միլիոն պուղ) նաւթի պաշար կայ:

Նաւթարդիւնարանների մի նոր ընկերութիւն է կազմում «Պետերբուրգի Նաւթարդիւնարանների ընկերութիւն» անունով՝ հիւսիսային Կովկասի մի քանի հողեր շահագործելու և Ռուսիայի դաշնական տեղեկ Նաւթ մատակարարելու համար: Ընկերութեան հիմնական դրամադուլքը լինելու է 1,200,000 ր.: Բաժնետոմս 4,800 անդամների՝ իւրաքանչիւրը 250 ր. արժողութեամբ:

Թերեբի չըջանի Նաւթարդիւնարանների առաջին համագումարը լինելու է յունիսի 25-ին Գորդիի քաղաքում, որը տեղի է 10 օր:

Կովկասեան ֆիլոքսերային մասնագիտորէ վճուել է օսքարեան անկարանից ամերիկական վաղեր տանելու Սուրամի չըջակալը այդ վաղերի մշակութիւնը տարածելու նպատակով:

Ախալցխայի գաւառական ոստիկանութիւնը Թիֆլիսի 10-րդ քաղաքամասում (Նախալովկայում) բռնել է Յովհաննէս Քոստանին, որը Մարտեանի տեղի գողացել էր ոսկէ ու արծաթէ իրեր: Քոստանը բանտարկուած է, իսկ իրեն ուղարկուած են արդէն ըստ պատկանելու:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է խորհրդի գործադիր պ. Քահանանին նշանակել քաղաքային փառապանի օգնական:

Աս տարի Թիֆլիսի տղայոց 3-րդ դիմնադրոնի տարուել են 29 հոգի, որոնց մեծ մասը հայեր են: Ոսկէ մեղալին ասացել է Յ. Բազարատին, Ռ. Մանուէլեան, Մ. Մինիլոսեան, իսկ արժանի է մեղալին արժանացել են՝ Պ. Արզարեան և Լ. Հաքիմեան:

Կարչ հին, ծրելի-ծրելի եղած, պատըռած ողկերներով, սև, երկար ու չափաւորուած մաղկով, ձեռքը բռնած էր «Le Petit Journal»-ի վերջին համարներէն մէկը՝ ֆրանսերէն վէպով մը. Սուրբն վերջին նորաձեւութեան համեմատ հազուած՝ աչքը ոսկեշրջանակ անոցով, բարակ ցալիկը ձեռքին՝ կընկերանար իր բարեկամին աննշան բաներու վրայ խօսիւթով:

—Մ՛, Վաղարշ, Յակոբեանին պիտի երթայինք, տես, բնաւ միտքս ալ չձգեցիր, ընդմիջեց յանկարծ Սուրբն իր խօսակցութիւնը և ժամացոյցը նայելով աւելացուց.

—Ճիշդ ատենն է. օն, երթանք: Եւ Յակոբեանի տան ճամբան բռնեցին:

Ճամբան քաղաքային պարտէզին անցած միջոցին շատ մը ուրիշ անձներէ գտա՝ որոնց նայուածքը միշտ մեր դուրսի կը հետեւէր պահ մը, հանդիպեցան երկու վարժարանական աղջիկներու: Երկուքն ալ հայ էին ապահովաբար, որովհետեւ սև մաղեր և սև աչքեր ունէին: Աղջիկները երկու բարեկամներուն նայեցան չեղտակի՝ չընթալով գործանքի տրտայալուցութիւն մը զողով, որ նկարուե-

Ոստիկանական պաշտօնականների և Թիֆլիսի քաղաքային բժիշկների հետազոտութիւնները խանութպանների առողջութեան վերաբերեալ հետազոտելու պիտի խանութներում գտնուած է դարձեալ 10 հոգի Թիֆլիսում վարակուած: Բժշկական ընկերութիւնները դեռ շարունակում են Այս առթիւ Թիֆլիսի պ. ոստիկանապետը գիմել է քաղաքապետին՝ խնդրելով որ հաւաքարում շուտապիւր մի ժամանակաւոր հիւանդանոց բացուի՝ վարակուածներին բժշկելու համար:

Խմբագրութիւնն ստացել է ժողովրդական ընթերցանութեան համար մի բաւական օգուտկար գրքիկ—«Մեղուներ», կազմեցին Ա. Զիլինկաբեան և Տ. Ռասաճեան: Իստում է մեղուների մասին Գրքիկը տպուած է Ալեքսանդրապոլում սոյն 1898 թ. և արժէ 10 կ.:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ԵՐԵՒԱՆԻՑ. Երևանի քաղաքային իրաւասունների ընտրութիւնը վերջապէս հաստատուեց, հաւառակ աղաներից շատերի ցանկութեան: Մօտ օրերում կը երթուեցնեն և իրաւասունները կընտանձեն իրենց դերը: Պէտք է ասած, որ ներկայ ընտրութիւնը շատ յաջող է, բայց այդ յաջողութիւնով չպէտք է բաւականանան և թէ հասարակութեան շահերին, նաև ընտրելով քաղաքապետին համապատասխան վարչութեան անդամներ: Բայց, ինչպէս լուում է, վերստին ընտրուած հին իրաւասուններից մի քանիսն աշխատում են նախկին ոխտեմով գործելու, ընտրելով իրենց հայեացքներին համապատասխան քաղաքապետի:

ՀԱՄԱԼԻՆԻՑ. Ահա մի ամիս է, որ շամախեցի պ. Ս. Թ. Գ.-նը դնացել էր Բագու տեղւոյն քաղ. վարչութեան դէմ բողոք առաւ պ. Նահանգապետին: Դեռ երեք տարի առաջ, երբ քաղ. վարչութիւն չկար պ. գաւառապետը քաղաքի երկրորդ մասի հեղեղից վնասուած կամուրջը հիմքից նորոգելու համար ահաբեկ վրայ: Կապալառուն ամիսային ջանք թափելով երկար ժամանակում վերջացրեց, և Նահանգական Տաքսապետը հարկաւոր բնութիւնն անելուց յետոյ՝ որ հարկն էր ղեկուցում տուաւ: Սակայն մինչև այսօր կապալառուի փողից նշա-

ցաւ իրենց դէմքին վրայ: Զմտ պարզ բան էր, շատ հասկնալի էր որ անոնք ինչու այդ ուստիճան զարմացան: Բայց ապահովաբար Վաղարշին ալ ուշադրութիւնը գրաւեցին անոնց հարցական նայուածքները, որովհետեւ Սուրբնի դառնալով հարցուց.

—Ո՛վ են այս աղջիկները: —Ինչու հարցուցիր: —Կը ճանչնաս:

—Ո՛չ, ինչ կայ ասկայն: —Այն ինչ քննող նայուածք էր. կարծես մեզ երկուքս ալ պիտի լափէին իրենց նայուածքներով:

—Երկու վարժարանականներ էին անոնք:

Եւ աւելի երկար չ'խօսեցաւ Սուրբն: Ինք լաւ գիտէր տեղական սովորութիւններն ու բարբերք: Զանոնք ցոյց տալով չ'ուղեց վրաւորել իր ընկերը:

Լուսեցին: Սուրբն ձեռքի գաւազանիկը գետնին դարձնելով կը յաւաճանար, Վաղարշ ողջիկներէն մէկուն վրայ կը մտածէր տարտամ, անորոշ ու օգային երազներով:

Վ. Հայկազն (Պրաբանակուել)

նաոր մասը մնում է անվճար: Գաւա-
նապետը հրաժարուի է վճարելուց,
պատճառաբանելով թէ՛ բարդ վարչու-
թիւն կայ, նրան պէտք է զինել, բայց
բարդ վարչութիւնը չարունակ «փող չկայ»
ասելով երկար ժամանակ սպասեցնել
տուեց, որից կապալաւորն ստիպուեցաւ
վճարել ընտել: Այժմ պ. նահանգապետի
կարգադրութեամբ գործը գտնուի է
նահանգական գաւառաւորում: Գաւառա-
ւորն այժմ պահանջում է իւր փողի տո-
կոսն եւս:

—Թրամ Կայսր Ժախում է
4 կ., ալիւրի պողոտէ՝ 1 ր. 50 կ., միւսը,
10 կ. (սակալիւր 8 կ. է), ձուն հարկու-
թէ՛ 1 ր.: Եղանակները անձեռնադիւն են,
որի պատճառով փայտը, ածուխը և մըր-
գելէնը թանկ են:

ԱՅՈՒՆ ԳԻՆԵՆ (Արաւելալարի գաւառ).
—Այս գիւղը գտնուի է Արաւելալարի
ութ վերստ հեռավորութեան վրայ գէպի
արեւելք, ընկած է գաւառիս յայտնի Ա-
բուլ լեռան ստորոտում: Աբուլ գիւղը, որ
բաղկացած է 63 տուն ընտելից (կազ-
մում է 441 շունչ-հոգի), իւր ծխական
քահանայի մահից յետոյ, միացել է ա-
ռանց հողերը հովուի: Այսօր ժողովուրդը
գրեւորած է հողերը միութեամբ իւրեց
և շատ անգամ հիւանդները անհողորդ են
մնում: Ժողովուրդը շատ անգամ գիւղի
է հողերը բարձր իշխանութեան, խնդրել
է ունենալ իւր քահանայ, բայց մինչև
այսօր գիւղացիները խնդրել չէ յար-
գուել: Ժողովուրդն իրեն համար քահա-
նայացու է ընտրել համալիւղացի Վ. Տէր-
Ջաւաթեանին: Այս գիւղը երթեկներով է
Բգաւէթ գիւղի Մատթէոս քահ. Տէր-
Մատթէոսեանը, որը, բայց Աբուլ գիւ-
ղից, քահանայադրութեամբ է 2 գիւղում ևս՝
Բգաւէթում և Թախալում:

ԳՆՏՐԱՎՍԿԻՆ.—Մեր թիմակալ առաջնորդի
Գեորգիոս եղած ժամանակ մի տիկին առա-
ջարկեց օժել իւր նուրբած Աւետիսն ապա-
րը, որը նկարել է մի օմն նահապետեան աղ-
գով, բայց սրբադանը մերժեց, որովհետեւ վատ
էր նկարագրած: Սրբադանը խորհուրդ տուեց մի
քանի ընթ. չինայեղութիւնով առաջնորդին
լուծուեց, այդ պատկերը ուղարկուեց նախկին
Գեորգիոսի եկեղեցուն, որովհետեւ այնտեղի քա-
հանան խոստացել է օժել: Մենք միայնակաւ
զարմանում ենք, որ տեղ Արքայաւոր թիւղ է
տալիս իրեն այդպիսի բան անել, եթէ միայն
ուղիղ է տիկինը՝ առածը. մի պատկեր, եթէ
գործածելի չէ Գեորգիոսի եկեղեցում, ինչպէս
կարող է ընդունուիլ ուրիշ եկեղեցում: Եւ յար-
կուեց չի կարելի վատնել լաւ ասել:

ՄԻ ԱՆԳԱՐԿ ՓՈԼԻՍԱԶՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՓՈԼԻՍԱԶՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Մի անգամ արդէն «Նոր-Գար»-ում մի
փոքր ակնարկ ձգել ենք փոլիսաւորութեան
և փոլիսաւորների վրայ, այժմ ուղարկում
ենք մի քիչ ավելի ընդարձակ խօսք
այդ փոլիսաւորութեան սկիզբը, հե-
տագնան է դարձնալու և այժմեան գրու-
թիւնը:

Փոլիսաւորութեան սկիզբը գրեցին գա-
ւառներին Կ. Պոլիս գաղթողները, որոնք,
ընդհանրապէս, աւերակ էին կոչուում:
Ամբիւսները գտնուելով մի օրէն փա-
շայի հովանաւորութեան ներքոյ՝ սկը-
սեցին աւելի-աւելի առաջնորդել վաճա-
ռականական գործում. փաշաները հար-
կուրդ գէպում պաշտպանում էին նը-
րանց, մեծ հովանաւորութիւն էին ցոյց
տալիս, այնպէս որ ամբիւսները կարճ ժա-
մանակուայ ընթացքում կարողացան մեծ
զիւրք ձեռք բերել և մինչև իսկ արեւո-
նական վաւարապարտութիւն, գանձա-
պետութիւն և ուրիշ այս ստեղծ պաշ-
տօններ ստանձնել: Ամբիւսները ոչ մի-
այն պետական ծառայութեան մէջ մեծ
յարգ գտան և սովորական վատահո-
ւորները վայելին, այլ և ազգային գործե-
րի վրայ մեծ ազդեցութիւն ունեցան.
նրանց ձեռքում էին ազգային աստու-
ծահաճոյ հիմնարկութիւնները, նրանք
էին նշանակուի գաւառների առաջնորդ-
ները. այս վերջին հանգամանքը պատ-

ճառ եղաւ այն տահաւորութեան, որը տե-
ղի ունեցաւ ամբիւսները և Մատթէոս
պատրիարքի (յետոյ կաթողիկոս) միջև
1844—1848 թուականներին: Ամբիւ-
սները ցանկանում էին, որ իրենք նշա-
նակեն գաւառական առաջնորդները,
բայց պատրիարքը հակառակ հանդիսա-
ցաւ՝ առաքելով որ տեղական առաջ-
նորդները պէտք է ընտրուին տեղացիներից
և հաստատուին պատրիարքից: Բացի
զրանից, ամբիւսները մեծ ազդեցու-
թիւն ունէին գաւառական վաճառակա-
նութեան զարգացման վրայ. նրանք ի-
րենց շուրջն հաւաքելով գաւառներին Պո-
լիս գաղթող վաճառականներին և գա-
ւառներում մարդիկ նշանակելով վո-
լապարձ առեւտրական յարաբերութիւն
էին հաստատել. Պոլսից ապրանքները
տեղափոխում էին գաւառները և այս-
տեղից տեղական արտահանութիւնները
բերում էին Պոլիս: Գաւառներին Պոլիս
գաղթողները իրենց ընտանիքներին փո-
խ հասցնելու համար՝ գիմում էին իրենց
հայրենակից արդէն վաղուց գաղթած
ամբիւսին և վերջինս փոխադրողի դեր
էր կատարում:

Ուրեմն փոլիսաւորութիւնը առաջ վա-
ճառականական ձև ունէր. իսկ այ-
ժմ բոլորովին ուրիշ կերպարանք է
ստացել. առաջ փոլիսաւորութիւնը, ան-
տարակոյս, ունէր իւր օգուտները, իսկ
այժմ փոլիսաւորն հարստահարելի դեր է
կատարում: Այժմ փոլիսաւոր գերը ա-
մեն մի գաւառից եկող մանրավաճառ
էլ կարող է կատարել: Պանդուխտները
մի տեսակ կաթնատու կով են դարձած
գրանց համար. դրանք իւրաքանչիւր ու-
կուն առնում են մօտ 70 կոպ. հայրե-
նիք փոխադրելու համար, բայց այդ այն-
քան էլ մեծ ցու չէ, որովհետեւ պատա-
հում են այնպիսի դէպքեր, որ փոլիսա-
ւորները տարիներով փողը չեն հասցնում
ըստ պատկանելոյն: Մի ուրիշ անողոր
վարմունք ևս, որ կատարում են փոլի-
սաւորները, այդ այն է՝ որ այս և այն
պանդուխտ հայրենիքում փող տալով նը-
րա չբաւար ընտանիքին, դալիս են նրա
պանդուխտաւորը և ստանալի կրկնապա-
տիկն առնում: Մի չերքիդ այս գերը
կատարում է ամենայն անբարեխղճու-
թեամբ. սա անցեալ աշնան գտնուելով
Թիֆլիսում՝ գաղթականներին ծեծելով,
հայհոյելով էր փող տաւում: Եթէ այս-
տեղ այդպէս են վարում այդ ցեղերը,
պապ գիւրաւ կարելի է երեւակայիլ, թէ
դժբաղդ պանդուխտ հայրենիքում ինչէր
պիտի անելիս ինչին նրանք:

Այժմ փոլիսաւորների գաղթութիւնը ան-
պայման կ'ոչնչանայ, որովհետեւ արան-
դուխտները պիտի գնան. փոլիսաւորութիւ-
նը փոխադարձ յարաբերական է պան-
դուխտութեան. ուր պանդուխտները շատ
կան, այնտեղ և կան փոլիսաւորներ, իսկ
ուր պանդուխտ չի լինիլ, ընտանաբար
չի լինիլ և փոլիսաւոր:

Ա. Կ.

ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ՓԱՆԵՆՈՒՅՑԻՑ
(«Նոր-Գար»-ի թղթագիր)
ԽԵՆՔԵՐԻ ԵՒ ԻՋՈՒՑՈՆ ԳՐԱՅՈՒՄ

ԳՐԱԻՉ, 10 յունիսի (ն. ա.)—Խենթե-
րի և իշու տօնի Պարիզում.—Միթէ կա-
րելի է այդպիսի տօն: Այո, պարոն,
այո՛ կարելի է՝ la fête des Fous et de
l'âne! Պարիզում ոչինչ չկայ անկարելի.
եթէ մի օր ձեզ պատմեն թէ Պարիզի
հիմնադրից մի խումբ կոլովր թղթագիրներ
նման թղթագիր անցան... ընտ մի գար-
մանաբ: Բայց ձեզ մի խորհուրդ տամ
բարեկամաբար. հաւատալէ առաջ լաւ
խմայէ՛ք թէ ինչ կովեր են եկել դրանք:
Իմ սուած այդ խորհուրդս համար է, որ
կուղեմ բացատրել թէ ինչ խենթե-
րն են այդ տօնի խենթերը: Մի վայրկեան
իսկ մի կարծէք թէ գրանք Պարիզի լի-
ւարանացիներ կամ խենթանոցիներ մե-

ծապաւոր բնակիչներն էին, որոց այդ
օրը աղատութիւն էր տրուած տօն կա-
տարելու, առաւօտունից մինչև միւս
առաւօտուայ ժամը 2—3-ը. ոչ. նրանք
այնքան յիմար չեն, որ մի տօն կատա-
րեն այդպիսի անպատեհ ժամերում. նը-
րանք օրինապահ և խիստ կանոնապահ
անձնաւորութիւններ են. նրանց համար
ամեն բան ըստ իւր ժամին. այս ինչ ժա-
մին գարթիւնում են, այն ինչ ժամին ու-
տում են, այս ինչ ժամին գրօնում, այն
ինչ ժամին... վերջապէս ամենայն ինչ
ժամով է նրանց համար: Ե՛հ, հիմի դու
արեւ այդպիսի կանոնաւոր մարդկանց
խենթ ասա. արդարադատութիւն, ար-
դարադատութիւն, ո՛ր ես դու:

Ուրեմն խենթանոցներում ընկալուող
մեր բարեկամների տօնն չէք այդ: Հա-
պա ինչ էր:

Ահաւասիկ. Փրանսայի մայրաքաղաքն
Պարիզ մի քաղաք է, որի մէջ եթէ 15
օր շարունակ մի նոր բան տեղի չունե-
նայ, ստատիկ կը հիւանդանայ և մինչև
մահուան դուռն կը հասնի: Այդ այդ քա-
ղաքում կայ մի թաղ—որը մի խաղա-
քաղաքի չայլ բնակիչ ունի—որի անու-
նը առաւ սովոր են՝ Պանթէոնի թաղ՝
Լուսնակալութիւն թաղ կամ լաւ ևս
Դպրոցների թաղ՝ Լատինական
թաղ. և կամ Ուսանողական
թաղ. Ուսանողների թաղ ասուելուն
պատճառն այն է, որ այնտեղ ուսանող-
ները վրասում են—50-ից 60 հազար.—
այս թաղում եթէ ամեն օր մի նորու-
թիւն չլինի, ամենուն գլուխն կըցաւի:
Գիտէ՞ք արդէն թէ զիւսացան որքան
վտանգաւոր է: Այդ այդ վտանգին առ-
ջին առնելու համար էր, որ ուսանողնե-
րն մասնեցին խենթերի և իշու տօ-
նին վերականգնել: Վերականգնել ա-
սացի, բայց եթէ ուղարկ էք, վերա-
հաստատել ասացէ՛ք դուք, դա ինչ
համար հաւատար է. իմ այդ վերա...
մասնիկն գործածելուս պատճառն այն
է, որ խենթերի և իշու տօնն մի նոր
տօն չէ.—ուրեմն հին է, պիտի ասէք.

—Ի՜նչ լաւ իմացաք: Բայց, սուրբ հա-
մար մինչև Ադամ, եւս և Ջրհեղեղ, մին-
չև հիշ պատմութիւնն առաջ գտաւ չէ
հնութեան մէջ... ոչ. այդ օրն փրան-
սիայում գոյութիւն չունէր գեռ, այն
իսկ խաչակիրների ժամանակ, այլ նրա-
նից շատ յետոյ: Հնդկաստանի բոլոր գա-
րում միայն խենթերի և իշու տօնն
շատ անուանի էր Փրանսիայում, մասնա-
ւորապէս այդ երկրի երեստաբարկան կամ
ուսանողական շրջաններում: Ուսանողա-
կան թաղի խենթերն—ան ներդրութիւն
սխալուեցայ, ուղարկ էի ասել ուսանող-
ներն (ժողովրդի համար ուսանող մի-
ջիւ հաւատար է խենթի, հաւանականա-
բար նրանց ցոյց տուած եռանդին հա-
մար) վերահաստատեցին՝ ուրեմն այդ
միջնորդութեան տօնն, այս տարի մայի-
սի 29-ին և 30-ին: Եւ ասա ինչպէս:
Մայիսի 29-ի առաւօտից սկսեալ տո-
րոջ Լատինական կամ Ուսանողա-
կան թաղն խնդութեան կամ խենթու-
թեան մէջ էր: Առաւօտեան ժամը 10-ից
սկսեալ երեստաբարկներ և երիտասա-
րդահներ արտաքոյ կարգի շուրք հա-
գած, միջնադարեան տարազներով կո-
կուած ման էին գալիս փողոցներում:
ձիւտ կէտերին տեղի ունեցաւ խենթե-
րի պապի և իշու ձիւտաւան—աւելի
լաւ է ասել էշարշարը—թափուր: Այս
թափուրի կապակիւրդութիւնն, գերակա-
տարների տարազ ճշտապէս ներկայա-
ցնում են հնդկաստանի բոլոր գաղի խեն-
թերի պապին և իշու թափուրն: Անց-
քն հետեւալ կերպով եղաւ.

- 1) Ոստիկանութիւն՝ փողահարներն,
ոստիկանապետն, ապա պաշտօնակա-
տարներն և արեւմտաւորներն:
- 2) Խենթերն՝ սարկաւազներն, խեն-
թերն, խենթերի պապն, ապա տանե-
րէցն, աստուածաբաններն, իշարարձ կի-
նըն, մարդաբաններն, Վերգիլիոս, Սի-
պիլիոս:
- 3) Համալսարանի՝ գաւառանոցիներն—

ընն, վերատեսուչներն, հոգաբարձուե-
րն, ատենապետներն, իրաւաբաններն,
գրագէտներն, դպրոցականներն և գե-
ղավաճառներն:

4) Առաւօտական կամ գաւառակալը-
րիներն, չրաշքները արբունիքն՝ աշու-
ներն, դատարկապարտներն, Արքայի թա-
գաւորն, Եղիպատի գուրսն, Գալիէի
կալսն, չրեղները կամ պճնասէրների
թագաւորն, պճնասիրութիւններն, Էսմէ-
րալաւ, պոհմիայի քէ և պոհմիսիներն,
չրաշքների պալատականներն:

Այս թափուրն Ուսանողական թաղին
հռչակաւոր Բիւլլէ պարահանդէսի սրա-
հից մեկնելով, թաղին բոլոր գլխաւոր
փողոցները անցաւ: Անօգուտ է ապել,
որ բոլոր անցած տեղերին, ժողովուրդն
շատ զուարճացաւ և ծափահարեց: Խեն-
թիւրի պապն, մանաւանդ, շատ մեծ յա-
ջողութիւն ունեցաւ: Աւելացնենք որ բո-
լոր գերակատարներն էշերի վրայ բաղ-
մեր էին փառաւորապէս—գուցէ աչ
պատճառաւ էլ տօնն կանուանուէր խեն-
թերի և իշու:

Ժամը 3-ն անցեր էր, երբ թափուրն
իւր յաղթական մուտքն գործեց Պան-
տէոնի կողքին, մասնաւորապէս տօնին
առթիւ կազմուած Տօնավաճառ, և ժա-
մը 4-ին ցրուեցաւ:

Տօնավաճառն, որի մէջ ամեն տեսակ
բաներ կային, շատ լաւ ճաշակով զոր-
դարուած էր, մուտքն մի Փրանկ էր:

Սորընի հրապարակին վրայ մի տախ-
տակամած, բացօդայ թատրոն կառու-
ցուած էր, ուր ներկայացուեցաւ Արա-
մայ խորհուրդ անուն կատակերգու-
թիւնն, որն այդպէս միջնադարեան մի
թատերերգութիւն է:

Բազմութիւնն փողոցներում և մանա-
ւանդ Մէն-Միշէլ բուլվարում անթիւ,
անհամար էր. արճարաններն,—Աստուած
գիտէ թէ քանի սրճարաններ կան մի-
այն բուլվար Մէն-Միշէլի վրայ—ճաշա-
րաններն լիքն էին ամբողջով. իրիկուան
գէմ և զիշերն փողոցներում ման գալ
անկարելի էր, առաջնաւոր համար խա-
չափառի նման քալելու էր: Սրճարան-
ների առջին բուլվարի վրայ, փողոցների
անկիւնների երկողները, լատայիկներ ծա-
խողներ լաւ փող էին աշխատում: Թաղի
կառքերն, ձիւտարը երկաթուղիներն,
օմնիրոսներն եռագոյն գրօշներ են
պաղտել իրեն նշան տօնին:

Սակայն տօնին ամենագոյարճայի մասն
էր ժողովրդական պարահանդէսն, որ
Սուֆլէ փողոցում էր. պարատողները
թիւնն անկարելի էր որոշել, անթիւ էր.
միայն այդպիսի իմացք՝ որ գրեթէ կէս
քառակուսի քիլոմետր տեղ էին բռնում
պարտողներն. գեղեցիկ մի օրքեստր պա-
րտողներն առաջնորդում էր: Երկու օր
շարունակ երեկոյեան ժամն 9-ից սկը-
սեալ մինչև առաւօտ արշալուսին, ան-
թիւ մի բազմութիւն վալտում, պոլքում
էր: Խենթերի և իշու տօնն տեղեց երկու
օր, առանց ուն ցուալի դիպումով. օ-
ղըն ևս խիստ գեղեցիկ էր: Անբոյ,
չնորճով մի գուճար էլ հասցրի կայա-
ցու, որն ուսանողներն բաժանելու են
թաղիս աղբատներին:

Ռ. Հան-Միլիքեան.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Միւնխինի «Allg. Zeit.»-ը
Կ. Պոլսից ստացած մի թղթագիրութեան
մէջ, որը պարզապէս կիսապաշտօնական
ընտրութիւն ունի, անպայման մտացա-
ծին է համարում այն բոլոր լուրերը, թէ
Գերմանիան մտադիր է Փոքր Ասիայում,
Անատոլի կերկրուր կերկարութեամբ
40,000 զերմանայից գաղթականներ բը-
նակեցնել: Այն լուրը, թէ այդ բանի
համար Կ. Պոլսի գերմանական գեապան
բարոն Մարշալի և թուրքաց արտաքին
գործերի մինիստրի միջև արդէն պա-
մանագիր է կնքուած, մի անգամ էլ արդէն
տարածուել էր միւրանի ամիս առաջ, և եթէ
ուղ միևնոյն լուրն այժմ ևս կրկնուի է,

—ասում է թղթակիցը,—կրկնուի է ոչ
այն պատճառով, որ դա քիչ-շատ մօտ
է ճշմարտութեան: Բեռլինի արտաքին
գործերի մինիստրութիւնը երբէք այդպի-
սի ծրագրեր չի առաջադրել Բ. Գրանը:
Թղթակիցը կարծում է, թէ այդ լուրերի
նպատակն այն է, որ միջագիւն Գերմա-
նիայի և Թիւրքիայի յարաբերութիւննե-
րը: Հաւանականաբար, թղթակցի տես-
լով, նայն նպատակն ունի և այն լուրը,
թէ Գերմանիան մտադիր է ձեռք բը-
րել մի նաւահանգիստ Սիւրիայում կամ
ածիլի կայան Պարսից ծոցում: Այդ բո-
ւորը, ասում է թղթակիցը, հակասում է
գերմանական քաղաքականութեանը, որն
ուղղուած է խաղաղութեան պահպան-
մանը և Օսմանեան կայսրութեան ներ-
քին ապահովութեանը:

ԱՆԳԼԻԱ.—Գաղութները մինիստր
2-եմբրելլին օգնական լուր Սիւրիայը
Կուրբրէնցում մի ճառ խօսեց արտա-
քին քաղաքականութեան մասին: Ճառա-
խօսը, «Նով. Վր.»-ի թղթակցի ասելով,
ի միջի այլոց ասաց, թէ բոլորովին ի
զուր են յարձակուի մարդիկ Սուրբու
վրայ այն զիշումների համար, որ արել
է նա 2-ինաստանում: Իւր ժամանակին
Սուրբրին զիշումներ արեց Միացեալ
Նահանգներին, և այդ հանգամանքը գի-
րութիւն տուեց Ամերիկայի հետ բարե-
կամաստու. առաջին մինիստրի՝ Ռուսի-
ային արած զիշումները նմանապէս պիտի
զիւրութեան տան յետագայում այդ պե-
տութեան հետ բարեկամաստու:

Գաղութները մինիստր 2-եմբրելլին
եղբայր Արտուրը Բիւրմինհամ խօսած
իւր ճառի մէջ խիստ յարձակուի էր գոր-
ծում մարդիկ Սուրբու և առհասարակ
անգլիական գիւնապետութեան վրայ.
Նա հաղորդեց, ի միջի այլոց, որ անցեալ
տարուայ ընթացքում, առաջին մինիս-
տրի թրքատեաց քաղաքականութեան
չնորհիւ, թուրք կառավարութիւնը յետ
վերջից իւր հարկը միլիոն գումարի
տուած պատուէրները և այդ պատուէր-
ները տուեց գերմանացիներին: Յետոյ,
Պարսից ծոցով Պարսկաստան հրացան
փոխադրող անգլիական վաճառականնե-
րն նոյն իսկ իրենք անգլիական դիւա-
նագէտները մեղադրում էին, թէ այդ
վաճառականները հրացանները առնում
են աֆրիկաների համար. նրանց ապրանքը
գրանց անգլիական իշխանութիւնը: Ար-
տուր 2-եմբրելլին ապացուցանում էր, թէ
դա սխալ էր, որովհետեւ աֆրիկաներն ա-
րագածիք հրացաններ ձեռք էին բերում
հնդկաստանի անգլիական պաշտօնեանե-
րից:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—«Frank. Zeit.»-ի Կ. Պոլսի
թղթակցի ասելով, Գուրը Գերմանի խըն-
դրի մասին մի նոր շրջաբերական յա-
տադիր է պատրաստում պետութիւննե-
րին ուղղուի: Ցայտադիրը կուղարկուի
անմիջապէս, երբ պաշտօնապէս յայտա-
բարտի, որ թուրքաց գործերը հեռացել
են Թեսալիայից:

Այս տարուայ յունուարից ի վեր դա
արդէն իններորդ յայտադիրը կրկնի, որ
Գուրն ուղղում է պետութիւններին այդ
խնդրի առթիւ: Որովհետեւ Գրան ամե-
նաճարակի ուղեղներն անգամ չեն կարող
այլ ևս նոր պատճառաբանութիւններ
հնարել, այդ պատճառով կարծում է,
որ իններորդ յայտադիրն ևս առաջիննե-
րի կրկնութիւնը կրկնի: Այդ յայտադրի
մէջ ևս սովորական կտաի, թէ ինքը հա-
մաձայն չէ ուստաց տեսակետին: Ոչ մի
ապացոյց չկայ, թէ սովորական Արդու-
Համբը կամնում է այլ ևս չընդդիմա-
նալ արքայայն Գերմանի

Ներքին պաշտպանողին: «Պետերբուրգում երկիրը են կրում, թէ մի գուցէ արքայազնը, որ համեմատաբար թոյլ բնուածութիւն ունի, դուրս պրծնի ուստայ ազգեցութիւնից և Անգլիայի ազգեցութեան տակ ընկնի, —տուտ է թղթակցը: —Բայց դրանից, արքայազնը վարչութիւն կազմակերպելիս ստիպուած կը լինի մեծ թուով եւրոպական տարրեր բերել, որոնք օգտուելի Սերմուտրի կողմնակից կըլինին, քան Սերմուտրի: Վերջապէս, չպէտք է մոռանալ նաեւ այն դժուարութիւնները, որ պիտի ունենայ արքայազնի նահանգապետ հաստատուելը: Ռուսիան մի ժամանակ մտածում էր ներքին նահանգապետ հաստատել ուժով, բայց այժմ նա հրաժարուել է այդ մտադրութիւնից: Ընդհանուր դրութիւնը խիստ ծանր է, և Ռուսիան դժուար թէ կամենայ ոյժ գործ դնելու փորձ անել:»

Յետոյ, լինչպէս պէտք է ազատուել այն 9,000 թուրք զօրքից, որ ներկայումս կանգնած է Կրեմլում: Ինչպէս պէտք է անել այդ այժմ, երբ, թրքական զօրքերի թիւաքանակից հեռանալու շնորհիւ, սուլթանը պատերազմական աւելորդ ոյժեր ունի: Այդ դրութիւնից դուրս գալու եւր չկայ և ոչ մի քայլ առաջ դնել չի կարելի: Կըշարունակուի առաջուպ տարաւոր քաղաքականութիւնը: Միակ բանը, որ հնարաւոր է անել, այդ ձեռքի տակ եղած միջոցներով պահպանել զօրքը և վարչութիւն կազմակերպելն է կղզու համար: Սակայն այդ բանը առաջ չի մղել նահանգապետ նշանակելու խնդիրը:»

Վերջ և վերջոյ թղթակցը նկատում է, որ այդ խնդրի կենդրոնն իբր թէ գտնուում է Կոպենհագենում, ուր և պէտք է ժամանակ առ ժամանակ ուղղել հայտնաբերելը: Այս, կարծեօք, առաջին անգամն է, որ օտարերկրեայ մամուլի մէջ նորից նոր թէկնածուի մասին տեղեկութիւն կը լինուի:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոնցերտ դատարանում.— Քերթնի հաշտար դատարաններէ մէկում քննուեց հետեւեալ գործը. մի երաժշտական խումբից մէկը չուէր զննեց 5 մարի (2 1/2 ր.) ծախողը հաւատարմեցի էր նրան, թէ իւր ապրանքը խիստ լաւն է, թէ այդ չուէրի վրայ կարելի է ածել կլապիտիկան երգեր, բայց առնուի տեսնելով որ չուէրի վրայ խիստ ողորմելի հնչումներ է հանում, զանգատ տուեց հաշտարար դատարանին այդ մասին: Դատարարը զօրքը արգարք տնայելու համար կանչել տուեց քերթնին: Նշանուոր չուէրի համար ծովախիմին, որ չուէրից հրապարակով փորձի և իւր կարծիքն յայտնի: Մեծ արեւմտագէտը մտաւ դատարան, արհամարհական հայեցող գցեց չուէրի վրայ, վերջոյց այն, ածեց Մեքսիկոյից մի կտոր և յայտնեց թէ կարելի է նրա վրայ կլապիտիկան երգել նուազել: Այսպիսով չուէրի փորձաձեռն արեւմտագէտ, նրա դէմ տրուած բողոքն անհետեանք մնաց:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 9 յունիս.— Առուսակի Ինվարիդ-ում հրատարակուած է. «Քերպանի չըջանում, Անգլիանի բանակի վերայ գործուած յարձակումը կանխամտածուած էր զնուս մօտ երկու ամիս առաջ: Դատարանները կողմնակիցներ ունէին Քերպանի չըջանի գրեթէ բոլոր գաւառներում, և նրանց յարեցին նախկին խումբի համար ժամանակից կենդանի միացած ամենից արդեցիկ մի քանի անձեր: Երբ յարձակումը մի ամիս առաջ իշանի մօտ էին գալիս տեղական իշխանութեան մի քանի ներկայացուցիչները, որոնք կոչին խիւղ էին իրենց կիրքները, և այդ ժամանակ Միլիթիւրը զլազում խիստ շատ ժողովուրդ էր հաւաքուած, գլխաւորապէս զրգոյնը Անգլիանի և Օշի գաւառներէ: Մայիսի 17-ին, երկուստեան զլազում բարձրագոյն «գաղաւթ» (սրբազան պատերազմ) արդարա-

նք լսուեցին և նոյն գիշերն ենթ իշանը աւելի քան հազար հոգուց բաղկացած ամբողջով դուրս եկաւ Անգլիանի վրայ գնալու, մի խումբ առաջ ուղարկելով, որպէս զի կարեն հեռագրի թիւերը: Ժամանակակից սպանուած էր մի չիպիթ, որը պրիստաւ Նիլիէնի կողմից եղելութեան մասին լուր էր տանում: Կատարակետին՝ փոխ-գնդապետ Կոչկե-ոլուն: Ժամանակը շարունակուելու ամբողջին մօտեցաւ փոստի նախկին կառավարիչ Գալի-Նազարը և բերեց ըստ պահանջուած ռուսի, ամենայն հաւանականութեամբ մեշանին Բիշկոպի, գլուխը, որը նա դրեց իշանի առաջ, իսկ յետոյ կապեց իւր ձիւն թամբի վրայ, կըտրելով անհնչեցը:

Անգլիանի մօտենալիս դիմաւորեց մօտ երկու հարիւր հոգուց բաղկացած մի ամբոխ, որը և միացաւ իշանի հետ: Այդ ամբոխի հրամանատարութիւնը յանձնեց Ժամանակակից-Վիլկելն, որ առաջ ծառայ էր ռուսներին մօտ: Անգլիանի վրայ գործուած յարձակման յետագայ մանրամասնութիւններն արդէն հաղորդուած են առաջ: Ներկայումս կարգն ամեն տեղ վերականգնած է և ամենուրեք ժողովուրդը վերադարձել է իւր խաղող պարագմունքներին:»

ՌՍՏՈՎ-ԴՈՆԻ-ՎՐԱՅ.— Յունիսի 8-ին Ռոստովի վրայով անցաւ դէպի Նովո-ռոսիյսկ Մեծ Իշխան Ալեքսանդր Միխայիլովիչն ամուսնու և որդոց հետ:

ՊԵՐՏԻՑ.— Պատգամաւորները ժողովի սրահի կողմնակցներում ասում են, թէ Սարիէնը ընդունել է նոր միլիտարութիւն կազմակերպելու յանձնարարութիւնը չնորհիւ 1898 թ. բիւջէի յանձնարարութիւնի նախագահ Գեորգիի հետ կայացրած համաձայնութեան, որը կը մտնի ապագայ միլիտարութեան կազմութեան մէջ և ծրագրի կը ներկայացնի կանխադրուելու շարժական կայքերի տուրքը, հիմք առնելով եկամուտների նշանները, ինչպէս, օրինակ, բնակարանների վարձավերքը, ծառաների թիւը:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ.— Հեռագիրը հաղորդում է, որ Զաֆանի գործարանակը հասել է Կուբայի ափերը: Զօրքերն ափ կիլիշեն այսօր: ԲՄԹՈՒՄ.— Յունիսի 8-ին «Նախիմով» չըգնաւով Բաթում բերուեց Տրապիզոնում ձեռքարկուած Դիլիլիի արքունի զանձարանի զանձապահ ժողովուրդի, որը յափշտակել էր անկել քան 70 հազար ր. և ուղարկ էր փախել Կ. Պոլիս:

ԹԵՐ ԵՒ ԴԵՄ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Յարգոյ պ. խմբագիր,

Յանուն արդարութեան, խոնարհաբար խնդրում եմ մի անկելն շնորհէք երկտողիս: Թէ և այս նամակը պէտք է տեղ ունենաւ «Մշակ»-ում, բայց ես աւելի քան համոզուած եմ, որ «Մշակ»-ը անտես կ'անէ նամակը, ուստի և գրեմ եմ «Նոր-Դար»-ից օգնութեանը:

«Մշակ»-ի № 83-ում մի համառօտ հաշիւ է ներկայացրած իմ գրտի մասին, որ պիտի էի ընդդէմ «Մշակ»-ի Կազմուանի լրատու պ. Մ. Ղազարեանի, որն առանց մի որ և է պատճառի, առանց առիթ տալու իմ կողմից, անուանել էր ինձ իւր թղթակցութեան մէջ ամբողջատահելի անձնատարութիւն, որին պ. Բոխիշ Կանիտեանը յանձնել էր փող գաղթականներին բաժանելու: Դատարանական հաշիւի մէջ առուած է լուր թէ՛ հաշտութիւնը չըկայացաւ և ապա դատարանը անհետեանք թողեց գործը:

Հաշիւ կազմողը գիտմամբ չէ յիշել այն հանգամանքը, որ դատարանում, երբ պ. Նախագահը առաջարկեց հաշտուել, պ. Մ. Ղազարեանը իւր փաստարանի 8. Յովհաննիսեանի բերանով յայտնեց, թէ

նա պատրաստ է «Մշակ»-ում տպել, որ ինձ յանձնած փողերը բաժանուած են ճշտութեամբ և նա այդ մասին երբէք կ'անկեղ յայտնած չէ, իսկ իմ փաստաբան, երկուսեայ հաւատարմատարի օգնական պ. Էդիկեանեանը այդ խոստումով չըբաւականացաւ: Ահաւասիկ «Մշակ»-ի թղթակցի այդ խոստումը, որ ինձ համար մեծ նշանակութիւն ունի, որովհետեւ պ. Ղազարեանի իսկական նպատակն էր ստուեր գցել իմ վրայ փողերի բաժանելու գործում, սակայն այդ նրան չը յաջողուեցաւ և այդ կողմից ես իմ դատար տարած եմ համարում:

Իսկ ինչ վերաբերում է պ. Ղազարեանի ինձ «անվստահելի» բառով անպատուելուն, ապա գուցէ պարատում այդ էլ բնուի և այն ժամանակ ես փաստեմով կ'ապացուցանեմ, թէ ինչպիսի միջոցներ էր գրեմ «Մշակ»-ի լրատու պ. Ղազարեանը իմ «անվստահելի» լինելը հաստատուելու համար: Զբաղողնալով ինձ յանձնած փողերի բաժանելու հաստատել իմ անվստահելի լինելու, նա ըսկեց այնպիսի միջոցներ գիտել, որ ժամանակին կամ դատարանում կամ լրագրութեան միջոցով կը պարզուի:

Կազմուանի բնակիչ՝
Առաքել Սահրատեան
Թիֆլիս, 19 մայիսի.

Դժբաղդը-հրատարակիչ՝

ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԱՆԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐՈՎԿԱՆՆԵՐ ԵՐԿԱՐՈՒԿ

Մարդատար գնացքը № 1 Բագուից Թիֆլիս մեկնում է օրուայ 4 ժ. 50 ր., հասնում է Թիֆլիս առ. 8 ժ. 26 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում առ. 9 ժ. 10 ր., հասնում է Բաթում եր. 8 ժ. 47 ր.

Փոստային գնացքը № 3 Բագուից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 12 ժ. 20 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 6 ժ. 33 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում եր. 7 ժ. 48 ր., հասնում է Բաթում առ. 8 ժ. 33 ր.

Մարդատար գնացքը № 2 մեկնում է Բաթումից Թիֆլիս առ. 8 ժ. 20 ր., հասնում է Թիֆլիս ե. 8 ժ. 22 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բագու եր. 9 ժ. 05 ր., հասնում է Բագու օրուայ 3 ժամին:

Փոստային գնացքը № 4 մեկնում է Բաթումից Թիֆլիս եր. 8 ժ. 35 ր., հասնում է Թիֆլիս առ. 9 ժ. 07 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բագու առ. 10 ժ. 57 ր., հասնում է Բագու առ. 5 ժ. 45 րոպէին:

ՌԱԶՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ԺՆՆԱԳԱՐՔ

1898 թ. մայիսի 1-ից մինչև 1898 թ. նոյեմ. 1 Թիֆլիսից I-ին հինգ տեղ ունեցող կապը մեկնում է առ. 9 ժ. 30 ր. գիշերում է Միլիթում և հասնում է Վլադիկապոլ միւս օրը եր. 7 ժ. 20 ր.: II-ը մեկնում է առաւօտեան 11 ժամին և գիշերում է Պատանուրում. հասնում է Վլա-

դիկապոլ միւս օրը եր. 9 ժ. 20 ր.: Վեց տեղ ունեցող I-ին հանրակապը (առանց գիշերելու) մեկնում է օրուայ 2 ժ. 30 ր. և հասնում է Վլադիկապոլ միւս օրը եր. 4 ժ. 35 ր. II-ը մեկնում է եր. 9 ժ., առանց գիշերելու, հասնում է Վլադիկապոլ միւս օրը եր. 11 ժ. 20 ր.:

Վլադիկապոլից հինգ տեղ ունեցող I կապը մեկնում է առ. 7 ժ. գիշերում է Միլիթում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 6 ժ. 30 ր.: II-ը մեկնում է առ. 9. 30 ր. գիշերում է Գուրաուրում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը 7 ժ. 55 ր.:

Վեց տեղ ունեցող I-ին հանրակապը (առանց գիշերելու) մեկնում է եր. 5 ժ. 30 ր. և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 7 ժ. 25 ր.: II-ը մեկնում է եր. 9 ժ. և առանց գիշերելու հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 10 ժ. 55 ր.:

ԿԱՆԱՆՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅ

ԾՆԵՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄԱՌԻՔՈՎ

(Սուրբախ, Մարդոյայ փողոց, № 64)

(սեպտեմբեր 1-ին տուր)

Հեռախոս № 230

Երթեկ հիւանդների ընհանուր ընդունելութիւն կրկնաբար չըբարձրելի և ուրբաթ օրերը՝ ժամը 2—4 ցի լիկը. վճարը հիւանդների կարողութեան համեմատ, մասնաւոր ընդունելութիւն՝ ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առաւօտեան—վճարը 2 ր.: Գիշերօթիկ հիւանդներ և ծնողաբար կանայք ընդուն-

ւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժամանակ, բայց այդ մասին առաջուց անհրաժեշտ պիտի տրուի. վճարը որոշում է ըստ դասակարգելի: Զուսուրկները ձրի են: Գիշեր կապի ըստ ըստ մուշք ընդունողները վճարում են 1. 50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուակերպ համար. ծննդաբերական բաժան. մուշքը մասնաւոր—1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուակերպ համար: Երկուսն էլ ըստ համաձայնութեան: Երթեկ երթուր հիւանդները գիշեր և նիւթեր ստանում են ընդունելութեան ժամանակ ձրի: Զուսուրկների համար 1-ական մահճակալ է դրուած իւրաքանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղաւորում են նրանք տեսչի և նրա պ. պ. ընկերների առաջարկութեամբ ձրի:

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ՝
Մ. ՄԿՏՅՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶԳԱՅՄՈՒՆԵՐԻ ԱԾՈՒՐՔ

(Խաչատուր Արտիմանի երկերի աւթիւ)

Հեղինակին դիմողները (ներսխանս զըպրանոց) ճանապարհածախը չեն վճարում: Գինն է 30 կոպ.

(1030)

20—13

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Լոյս է տեսել «ԲՆԱՐԻԿ ՄԱՆԿԱԿԱՆ» կըրպական ձայնագրութեամբ, որ յարմարեցրած է զանաւորի վրայ նուազելու և երգելու համար: «Բնարիկը» պարունակում է իւր մէջ 27 հատ մանկական ընտիր երգեր, պարերգեր և աղօթքներ, որ ո. Էյմիլիանի նախկին ուսումնական ժողովի կողմից ընդունուած է ի շարք լաւագոյն դասագրքերի: Արատասահմանի հայ դպրութեան խորին ուշադրութիւն են հրաւիրում այս գիւրամատչելի կազմուած երգարանի վրայ, որ վաճառուած է Թիֆլիսի «Կենդանական գրաւաճառանոցում», պ. Յովհ. Սուլանաճեանի երաժշտ. մագաղիւնում և ինձ մօտ: Ինձ դիմողները բացի մեծ գիշումից, նաեւ ճանապարհածախը չեն վճարում: Հատով՝ 1 ռ. 50 կոպ., 50 օր. 1 ռ. 20 կոպ., 100-ով դնողներին՝ 1 ռ.: Ցանկացողները պիտի դիմեն այս հասցեով՝ «Սիմֆերոպոլ—Ղազարոս քահ. Յովհաննիս»:

(1038) 50—12

УНИТЕРДЖИТЕ
Духи, "Капризъ Невы"
МЫЛО "ВЕЛЮТИНА ЕЛИЗАБЕТЪ"
ПРОДАЕТСЯ ВЕЗДѢ
С. ПЕТЕРБУРГСКОЙ ТЕХНО-ХИМИЧЕСКОЙ ЛАБОРАТОРИИ
52242 8—8

НА ВСЕРОССИЙНОЙ ВЫСТАВКѢ ВЪ НИЖНЕМЪ-НОВГОРОДѢ 1896 г. УДОСТОЕНА
ЗОЛОТОЙ МЕДАЛИ.
ФАБРИКА
Н. И. БРОХИСЬ
МУЖСКОЙ, ДАМСКОЙ
И ДѢТСКОЙ
ОБУВИ.
Н. И. БРОХИСЬ и СЫНЪ ВЪ ВАРШАВѢ.
СУЩЕСТВУЕТЪ СЪ 1875 Г.
Собственный магазинъ
въ г. Минскѣ.
ФАБРИКА и КОНТОРА
Въ варшавѣ, Пазяя ул., № 30
собств. дома.
Обувь изящная
и прочная изъ лучшаго
материала, новѣйшаго фасона, удобно
сидящая. Получать можно во всѣхъ лучш. магаз.
Имперіи, причѣмъ ПРОСИМЪ ОБРАЩАТЬ ВНИМАНІЕ
НА НАШИ ФАБРИЧНЫЯ КЛЕЙМА.
(М. 69,921) 1—1